

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет інформатики та обчислювальної техніки
Кафедра інформатики та програмної інженерії

Звіт

з лабораторної роботи № 5 з дисципліни
«Проектування алгоритмів»

„Проектування і аналіз алгоритмів для вирішення NP-складних задач ч.2”

Виконав(ла)

ІП-13 Недельчев Є.О.
(шифр, прізвище, ім'я, по батькові)

Перевірив

Сопов О.О.
(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ 2023

ЗМІСТ

1	МЕТА ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ	3
2	ЗАВДАННЯ	4
3	ВИКОНАННЯ	6
3.1	ПОКРОКОВИЙ АЛГОРИТМ	6
3.2	ПРОГРАМНА РЕАЛІЗАЦІЯ АЛГОРИТМУ	8
	<i>Вихідний код.....</i>	<i>9</i>
	<i>Приклади роботи</i>	<i>13</i>
3.3	ТЕСТУВАННЯ АЛГОРИТМУ	15
	ВИСНОВОК	19
	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	20

1 МЕТА ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ

Мета роботи – вивчити основні підходи розробки метаевристичних алгоритмів для типових прикладних задач. Опрацювати методологію підбору прийнятних параметрів алгоритму.

2 ЗАВДАННЯ

Згідно варіанту, формалізувати алгоритм вирішення задачі відповідно загальної методології.

Записати розроблений алгоритм у покроковому вигляді. З достатнім ступенем деталізації.

Виконати його програмну реалізацію на будь-якій мові програмування.

Перелік задач наведено у таблиці 2.1.

Перелік алгоритмів і досліджуваних параметрів у таблиці 2.2.

Задача і алгоритм наведені в таблиці 2.3.

Змінюючи параметри алгоритму, визначити кращі вхідні параметри алгоритму. Для цього необхідно:

- обрати критерій зупинки алгоритму (кількість ітерацій або значення ЦФ);
- зафіксувати усі параметри крім одного і змінювати цей параметр, поки не буде досягнуто пікової ефективності;
- після цього параметр фіксується і змінюються інші параметри;
- далі повторюємо процедуру спочатку, з першого зафіксованого параметру;
- зупиняємось коли будуть знайдені оптимальні параметри для даної задачі або встановлена залежність одних параметрів від інших.

Зробити узагальнений висновок в якому обов'язково описати залежність якості розв'язку від вхідних параметрів.

Таблиця 2.1 – Прикладні задачі

№	Задача
5	<p>Задача про кліку (300 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 2). Клікою в неорієнтованому графі називається підмножина вершин, кожні дві з яких з'єднані ребром графа. Іншими словами, це повний підграф первісного графа. Розмір кліки визначається як число вершин в ній.</p> <p>Задача про кліку існує у двох варіантах: у задачі розпізнавання потрібно визначити, чи існує в заданому графі G кліка розміру k, тоді як в обчислювальному варіанті потрібно знайти в заданому графі G кліку максимального розміру або всі максимальні кліки (такі, що не можна збільшити).</p> <p>Застосування:</p> <ul style="list-style-type: none"> – біоінформатика; – електротехніка;

Таблиця 2.2 – Варіанти алгоритмів і досліджувані параметри

№	Алгоритми і досліджувані параметри
1	<p>Генетичний алгоритм:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оператор схрещування (мінімум 3); - мутація (мінімум 2); - оператор локального покращення (мінімум 2).

Таблиця 2.3 – Варіанти задач і алгоритмів

№	Задачі і алгоритми
18	Задача про кліку (обчислювальна задача) + Генетичний алгоритм

3 ВИКОНАННЯ

3.1 Покроковий алгоритм

Основний алгоритм

1. Створити популяцію шлях створення клік, які складаються з однієї вершини графа, для кожної вершини.
2. Запам'ятати \max ЦФ серед популяції.
3. ЦИКЛ ДЛЯ i ВІД 0 до 100 000:
 - a. Вибрати батьків шляхом вибору найкращого і випадкового індивіда в популяції.
 - b. Створити дитину шляхом схрещування батьків.
 - c. З ймовірністю `MUTATION_PROB` застосувати оператор мутації до дитини.
 - d. ЯКЩО ЦФ(дитина) = 0:
 - i. Продовжити цикл.
 - e. ІНАКШЕ:
 - i. Застосувати оператор локального покращення.
 - f. ЯКЩО ЦФ(дитина) > рекорд:
 - i. Запам'ятати новий рекорд
 - g. ЯКЩО в популяції немає індивіда із генотипом, ідентичним генотипові дитини:
 - i. Додати дитину до популяції.
 - ii. Забрати з популяції особину з \min ЦФ.
4. Кінець.

Алгоритм визначення ЦФ

1. Визначити вершини у кліці:
 - a. ДЛЯ гену, номера гену U вершині:
 - i. ЯКЩО $\text{ген} = 1$:
 1. Додати ген до масиву.
2. Перевірити чи вершини дійсно складають кліку:
 - a. ДЛЯ вершини U кліці:

i. ДЛЯ сусіда У кліці:

1. ЯКЩО сусід != вершина:

a. ЯКЩО сусід НЕ Є сусідом вершини у графі:

i. Повернути 0.

b. Повернути розмір кліки.

3. Кінець.

Оператори схрещування:

Одноточкове схрещування (a, b)

1. $p = \text{randint}(0, \text{size}(a))$.

2. Повернути $a[:p] + b[p:]$.

Двоточкове схрещування (a, b)

1. $p1 = \text{randint}(0, \text{size}(a)-1)$.

2. $p2 = \text{randint}(p1, \text{size}(a))$.

3. Повернути $a[:p1] + b[p1:p2] + a[p2:]$.

Рівномірне схрещування (a, b)

1. ДЛЯ генів x, y У a, b:

a. Вибрати випадковим чином x або y і додати до нової хромосоми.

2. Повернути нову хромосому.

Оператори мутації

Фліп гена (c)

1. Вибрати випадковий ген.

2. Поміняти його на протилежний.

3. Оновити індивіда.

Фліп проміжку (c)

1. $p1 = \text{randint}(0, \text{size}(c)-1)$.

2. $p2 = \text{randint}(p1, \text{size}(c))$.

3. ДЛЯ гена МІЖ $c[p1]$, $c[p2]$:

a. Поміняти ген на протилежний.

4. Оновити індивіда.

Оператор локального покращення

Додавання випадкової вершини

1. Визначити вершини у кліці nodes.
2. Пройтись по сусідах шукаючи сумісного:
 - a. ДЛЯ node У nodes:
 - i. ДЛЯ neighbour У graph[nodes]:
 1. ЯКЩО усі елементи nodes У graph[neighbour]:
 - a. Додати neighbour до кліки.
 - b. Кінець.
3. Кінець.

Додавання вершини з евристикою

1. Визначити вершини у кліці nodes.
2. Визначити усі вершини, сусідні з nodes як neighbours.
3. Відсортувати neighbours за степенем у порядку спадання.
4. Пройтись по сусідах шукаючи сумісного:
 - a. ДЛЯ neighbour У neighbours:
 - i. ЯКЩО усі елементи nodes У graph[neighbour]:
 1. Додати neighbour до кліки.
 2. Кінець.
5. Кінець.

3.2 Програмна реалізація алгоритму

3.2.1 Вихідний код

individual

```
from graph_module import graph
class
Individual:
    def __init__(self, chromosome):
self.chromosome = chromosome        self.f
= self.max_clique(chromosome)
```



```

    @staticmethod    def
max_clique(chromosome):
    nodes = []        for i, gene in
enumerate(chromosome):    if gene:
        nodes.append(i+1)
    for node in nodes:        for
neighbour in nodes:
    if node == neighbour:
        continue            else:
    if neighbour not in graph[node]:
        return 0
    return len(nodes)
    def update(self, chromosome):
self.chromosome = chromosome        self.f
= self.max_clique(chromosome)
    def __lt__(self,
other):
        return self.f.__lt__(other.f)
    def __gt__(self,
other):
        return self.f.__gt__(other.f)
    def __le__(self,
other):
        return self.f.__le__(other.f)
    def __ge__(self,
other):
        return self.f.__ge__(other.f)
    def __repr__(self):
return f"{self.f}"
    def __eq__(self, other):        return
self.chromosome == other.chromosome crossover
import random as rand
from individual import Individual
    def even(a, b):
chromosome = []
    a, b = a.chromosome, b.chromosome
for x, y in zip(a, b):
    chromosome += rand.choice([x, y]),
return Individual(chromosome)
    def one_point(a,
b):
    a, b = a.chromosome, b.chromosome
point = rand.randint(0, len(a)-1)
    return Individual(a[:point+1] + b[point+1:])
def two_point(a, b):
    a, b = a.chromosome, b.chromosome
point1 = rand.randint(0, len(a)//2)
point2 = rand.randint(point1, len(b) - 1)
    return Individual(a[:point1 + 1] + b[point1 + 1:point2+1] + a[point2+1:])

```

mutation

```
import random as rand
```

```
def rand_change_one(c):
```

```

        i = rand.randint(0, len(c.chromosome)-1)
        chromosome = list(c.chromosome)
        chromosome[i] = 0 if chromosome[i] else 1
        c.update(chromosome)
    def
    rand_change_interval(c):
        chromosome = list(c.chromosome)
        point1 = rand.randint(0, len(chromosome)-2)
        point2 = rand.randint(point1, len(chromosome))
        for i in range(point1,
        point2):
            chromosome[i] = 0 if chromosome[i] else 1

        c.update(chromosome)

```

local

```

from graph_module import graph import
random as rand
def
add_rand_adj_node(c):
    nodes = []
    for i, gene in
    enumerate(c.chromosome):
        if gene:
            nodes.append(i + 1)

    rand.shuffle(nodes)
    for node in nodes:
        neighbours = graph[node]
        rand.shuffle(neighbours)
        for
        neighbour in neighbours:
            if neighbour in nodes:
                continue
            # if nodes in clique are all in neighbours of the neighbour of the node
            if set(nodes) <= set(graph[neighbour]):
                chromosome = list(c.chromosome)
                chromosome[neighbour-1] = 1
                c.update(chromosome)
    return
    def
    add_adj_node_heuristic(c):
        nodes = []
        for i, gene in
        enumerate(c.chromosome):
            if gene:
                nodes.append(i + 1)

        rand.shuffle(nodes)
        neighbours = []
        for
        node in nodes:
            neighbours += graph[node]

        neighbours = list(set(neighbours))
        rand.shuffle(neighbours)
        for neighbour in sorted(neighbours, key=lambda x:
        len(graph[x])):
            if neighbour in nodes:
                continue
            # if nodes in clique are all in neighbours of the neighbour of the node
            if set(nodes) <= set(graph[neighbour]):
                chromosome = list(c.chromosome)
                chromosome[neighbour-1] = 1

```

```

        c.update(chromosome)
    return

main

from individual import Individual
from graph_module import nodes_n
import random as rand
import crossover, mutation, local

MUTATION_PROB = 0.25
def create_population(population):
    for i
in range(nodes_n):
        chromosome = [0 for _
in range(nodes_n)]
        chromosome[i] = 1
        population.append(Individual(chromosome))
return 1
def
max_and_rand(population):
    a
= max(population)
    b =
rand.choice(population)
while a == b:
    b = rand.choice((population))
    return a,
b
def
delete_rand_min(population):
    minimum = []
    m =
population[0].f
    for ind
in population:
        if
ind.f < m:
            minimum.clear()
            m =
ind.f
    minimum.append(ind)
    elif ind.f == m:
        minimum.append(ind)
    population.remove(rand.choice(minimum))
def run(crossover_func, mutation_func,
local_func):
    a, b, c = 100000, 100000, 100000
    population = []
    record = create_population(population)
    for i in
range(100_000):
        if
not i % 10_000:
            print(i)
            parents =
max_and_rand(population)
            kid =
crossover_func(*parents)
            if rand.random() <=
MUTATION_PROB:
                mutation_func(kid)
            if not
kid.f:
                continue
            local_func(kid)
            if kid.f > record:
                record = kid.f
    print(i, record)
    if record == 15:
        a
        = i
        if
record == 16:

```

```

b      = i          if
record >= 17:
c      = i
break
        if kid not in
population:
            population += kid,
delete_rand_min(population)

    return a, b, c
if __name__ == '__main__':
run(crossover.two_point, mutation.rand_change_one,
local.add_adj_node_heuristic)

```

3.2.2 Приклади роботи

На рисунках 3.1 і 3.2 показані приклади роботи програми.

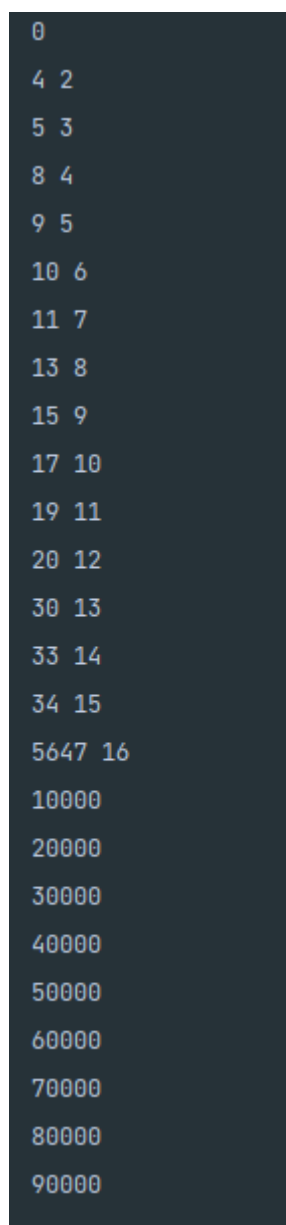

Рисунок 3.1 – Приклад роботи програми для випадкового графа

```
0
1 2
2 3
3 4
9 5
11 6
15 7
16 8
17 9
19 10
21 11
24 12
3453 13
10000
20000
```

Рисунок 3.2 – Приклад роботи графа для випадкового графа.

3.3 Тестування алгоритму

Маємо наступні досліджувані параметри:

1. Оператори схрещування
 - а. Одноточкове схрещування
 - б. Двоточкове схрещування
 - с. Рівномірне схрещування
2. Оператор мутації
 - а. Випадковий фліп гена
 - б. Випадковий фліп проміжку з хромосоми
3. Оператори локального покращення
 - а. Додавання до кліки випадкової вершини, сумісної з клікою
 - б. Додавання до кліки вершини, сумісної з клікою, з евристикою перевірки спочатку вершин з найбільшими степенями

Зупиняємо виконання алгоритму коли досягли ЦФ=17 або к-ті ітерацій в 100 000.

Зафіксуємо оператор мутації — випадковий фліп гена, оператор локального покращення — випадковий. Таблиця кількості тупиків (незнаходження глобального розв’язку) та середніх кількостей ітерацій t_{15} , t_{16} та t_{17} з 10 тестувань операторів схрещування наведена в таблиці 3.1. Графіки $t(i)$ показані на рисунку 3.3.

Таблиця 3.1 — Показники тестування операторів схрещування.

Назва оператора	Кількість незнаходжень глобального розв’язку	t_{15}	t_{16}	t_{17}
Одноточкове	2	710,1	18 619,8	33 594,4
Двоточкове	0	460,3	2 688,3	9 199,0
Рівномірне	6	45 510,3	60 306,2	60 326,5

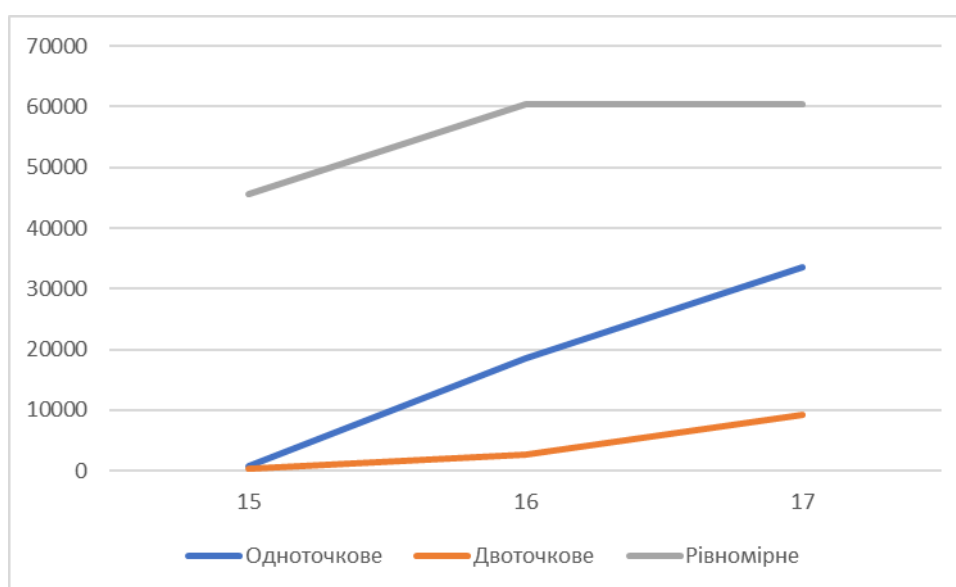

Рисунок 3.3 — Показники операторів схрещування

Обираємо оператор двоточковий оператор схрещування як найефективніший, фіксуємо разом із випадковим оператором локального покращення. Таблиця кількості тупиків (незнаходження глобального розв’язку)

та середніх кількостей ітерацій t_{15} , t_{16} та t_{17} з 20 тестувань операторів мутації наведена в таблиці 3.2. Графіки $t(i)$ показані на рисунку 3.4.

Таблиця 3.2 — Показники тестування операторів мутації.

Назва оператора	Кількість незнаходжень глобального розв'язку	t_{15}	t_{16}	t_{17}
Фліп гена	0	400,5	2 931,35	9 439,1
Фліп проміжку	1	287,45	3 876,9	18 890,3

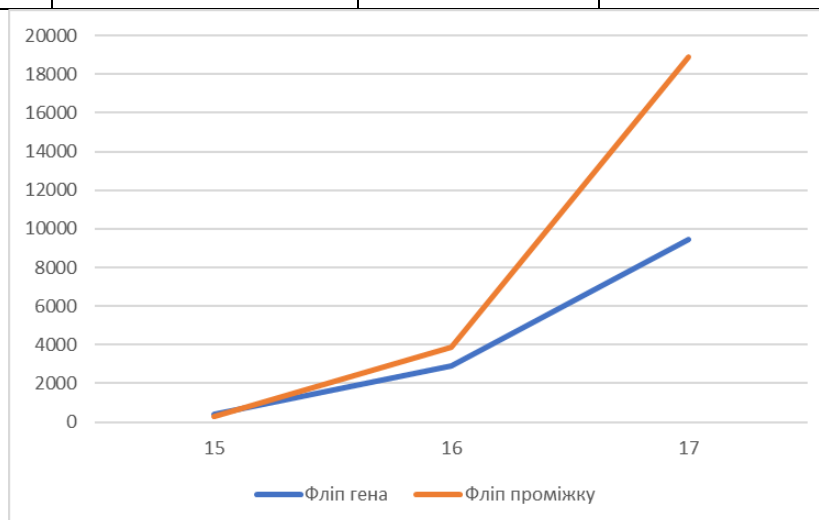

Рисунок 3.4 — Показники операторів мутації

Обираємо фліп гена, фіксуємо разом з двоточковим схрещуванням. Таблиця кількості тупиків (незнаходження глобального розв'язку) та середніх кількостей ітерацій t_{15} , t_{16} та t_{17} з 20 тестувань операторів локального покращення наведена в таблиці 3.3. Графіки $t(i)$ показані на рисунку 3.5.

Таблиця 3.3 — Показники тестування операторів локального покращення.

Назва оператора	Кількість незнаходжень глобального розв'язку	t_{15}	t_{16}	t_{17}
Випадкова вершина	0	431,65	2 133,45	11 062,3

Вершина евристикою	3	0	784,35	1 525,4	10 772,2
--------------------	---	---	--------	---------	----------

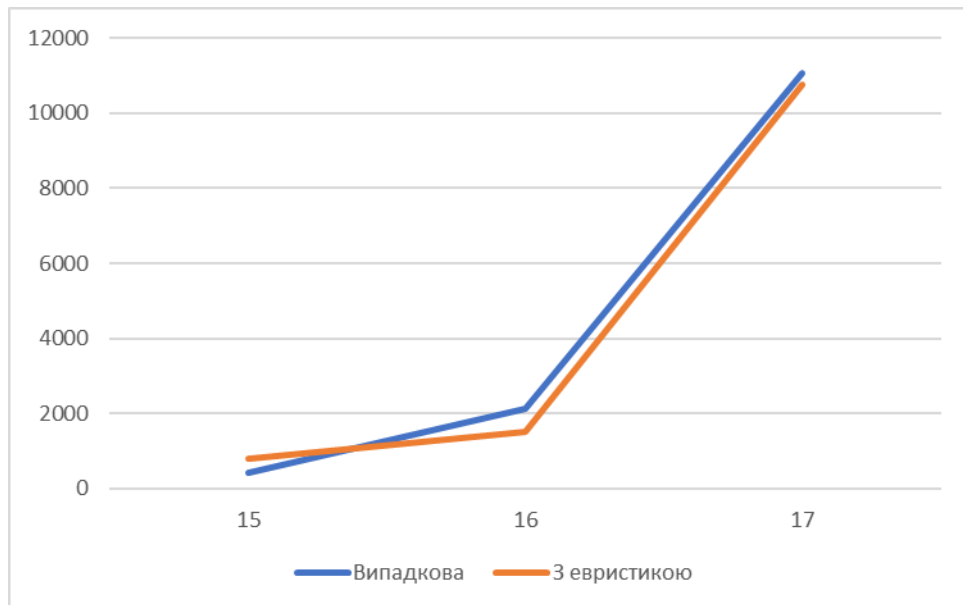

Рисунок 3.5 — Показники операторів локального покращення
Обираємо оператор локального покращення з евристикою.

В результаті отримали наступну оптимальну конфігурацію алгоритму: двоточкове схрещування, мутація, в якій мутує один ген, оператор локального покращення, в якому до кліки додається доступна вершина, починаючи з вершини із найбільшим степенем.

ВИСНОВОК

В рамках даної лабораторної роботи було формалізовано алгоритм вирішення обчислювальної задачі про кліку генетичним алгоритмом. Було записано розроблений алгоритм у покроковому вигляді та виконано його програмну реалізацію на мові програмування Python.

Змінюючи наступні параметри алгоритму: оператор схрещування, оператор мутації та оператор локального покращення, було визначено найкращі з них, ними виявилися двоточкове схрещування, оператор мутації, в якому мутує один випадковий ген та оператор локального покращення, в якому алгоритм намагається додати вершину до кліки, починаючи із сусідніх вершин з

найбільшим степенем. В такій конфігурації популяція доволі рідко застряє в локальному максимумі. При цьому було зроблено висновок, що рівномірне схрещування та оператор мутації, в якому мутує проміжок генів у хромосомі, є далеко не оптимальними для вирішення нашої задачі.

Було зроблено висновок, що генетичний алгоритм є доволі ефективним метаевристичним алгоритмом розв'язування задач.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При здачі лабораторної роботи до 11.12.2022 включно максимальний бал дорівнює – 5. Після 11.12.2022 максимальний бал дорівнює – 1.

Критерії оцінювання у відсотках від максимального балу:

- покроковий алгоритм – 15%;
- програмна реалізація алгоритму – 50%;
- тестування алгоритму – 30%;
- висновок – 5%.